

ÚSTAVNOKONFORMNÝ VÝKLAD DÔVODU VYLÚČENIA SUDCU V KONANÍ PODĽA CIVILNÉHO SPOROVÉHO PORIADKU

Dôvodom na vylúčenie sudcu podľa § 49 ods. 1 CSP je jeho konkrétny a individualizovaný pomer k sporu, stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní. Kritériom vylúčenia je buď osobná zaujatosť sudcu (subjektívny test nezaujatosti), alebo objektívna okolnosť spôsobilá vyvolať u vonkajšieho nestranného pozorovateľa pochybnosť o nezaujatosti sudcu (objektívny test nezaujatosti), avšak vždy v intenciách pomeru definovaného v predchádzajúcej vete.

Z pohľadu objektívneho testu nezaujatosti nie je v konaní o odvolaní alebo dovolaní dôvodom na zrušenie rozhodnutia pre rozhodovanie vylúčeným sudcom vznesenie obvinenia alebo odsúdenie týkajúce sa výkonu funkcie sudcu v inej veci, než o ktorej sa má rozhodnúť, pokiaľ nie sú vo vzťahu k preskúmvanej veci preukázané konkrétne vecné alebo personálne súvislosti relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

Takému záveru zodpovedá aj znenie § 397 písm. c) CSP, keď dôvodom prípustnosti žaloby na obnovu konania je rozhodnutie v neprospech strany v dôsledku trestného činu sudcu, čo platí len pre rozhodnutie v konkrétnej veci. Deformáciu rozhodovania teda zákon automaticky neprezumuje vo vzťahu k rozhodnutiam (veciam) nedotknutým odsudzujúcim rozsudkom vyhláseným pre trestný čin sudcu.

Iné než individuálne a konkrétne posúdenie dotknutej otázky môže znevýhodniť úspešnú protistranu v spore vyvolaním zrušenia rozhodnutia v odvolacom alebo dovolacom konaní a spôsobiť tak porušenie jej práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 209/2021 zo 6. júla 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov **A.**, **M. G.**, a **R. H.**, zastúpených spoločnosťou Advokátska kancelária RELEVANS s. r. o., Dvořákovo nábrežie 8A, Bratislava, IČO 47 232 471, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Tomáš Bardelčík, PhD., proti uzneseniam Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Cob 100/2019-1060 z 19. októbra 2020 a č. k. 2 Cob 100/2019-1063 z 19. októbra 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uzneseniami Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Cob 100/2019-1060 z 19. októbra 2020 a č. k. 2 Cob 100/2019-1063 z 19. októbra 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1

Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Cob 100/2019-1060 z 19. októbra 2020 vo výroku I vo vzťahu k sudkyňi K. B. a uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Cob 100/2019-1063 z 19. októbra 2020 **zrušuje a vec vracia** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **1 095,77 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a ich sťažnostná argumentácia

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 7. januára 2021 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a podľa čl. 38 ods. 1 listiny uzneseniami Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2 Cob 100/2019-1060 z 19. októbra 2020 (ďalej len „uznesenie o námietke zaujatosti“) a č. k. 2 Cob 100/2019-1063 z 19. októbra 2020 (ďalej len „uznesenie o odvolaní“). Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Súčasne si uplatňujú trovy konania.

2. Uznesením o námietke zaujatosti krajský súd vylúčil sudkyne Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) K. B., D. C., A. B. a Z. M. D. (výrok I uznesenia) z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 Cb 150/2017 a súčasne rozhodol, že sudcovia uvedení vo výroku II tohto uznesenia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci. Rozhodnutie o námietke zaujatosti považujú sťažovatelia za arbitrárne, pretože ním krajský súd procesne neprípustným spôsobom, teda svojvoľne, rozhodol o vylúčení zákonnej sudkyne bez zákonných dôvodov (bez akéhokolvek vzťahu k prejednávanej veci, stranám alebo ich zástupcom, len na základe vznesenia obvinenia B. v rámci akcie Búrka, ktorá s prejednanou vecou nijako nesúvisí), čím došlo neprípustným spôsobom k zásahu do základného práva sťažovateľov nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

3. Uznesením o odvolaní krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 28 Cb 150/2017 z 28. júna 2018 a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu, že vo veci rozhodoval vylúčený sudca. Tento odvolací dôvod podľa názoru sťažovateľov, ktorí vystupujú v konaní v procesnom postavení žalobcov, nebol daný. Navyše krajský súd zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie na základe odvolacieho dôvodu, ktorý nebol v odvolaní intervenienta na strane žalovaného, ktorý jediný podal odvolanie, vôbec uplatnený, bez splnenia podmienky v zmysle § 380 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Uvedeným konaním tak došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.

4. Krajský súd porušil svojím postupom aj princíp kontradiktórnosti, pretože neumožnil sťažovateľom vyjadriť sa k aplikácii odvolacieho dôvodu, ktorý nebol odvolateľom uplatnený, a ku skutočnostiam, ktoré viedli k rozhodnutiu o vylúčení zákonnej sudkyne.
5. Sťažovatelia považujú právne závery krajského súdu v napadnutých rozhodnutiach za svojvoľné.

II.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

II.1. Vyjadrenie krajského súdu:

6. Krajský súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že «intervenient na strane žalovaného E. M. podal námietku zaujatosti, ktorú odôvodnil predovšetkým tým, že existujú veľmi silné indície o zaujatosti konkrétnych sudcov Okresného súdu Bratislava I a Krajského súdu v Bratislave, pričom poukázal na komunikáciu medzi bývalým predsedom Okresného súdu Bratislava I V. S. a M. K. z aplikácie Threema. Prepis tejto časti komunikácie týkajúcej sa konaní, v ktorých ako sporová strana vystupuje intervenient, jeho manželka Z. K., obchodné spoločnosti A., C., A., A. a E., pripojil intervenient k námietke zaujatosti.

... Súd zistil, že sudkyne K. B., D. C. a A. B. sú obvinené na základe výsledku vyšetrovania špeciálneho tímu, ktorý preveroval podozrenia z možných trestných činov sudcov a iných osôb z justičného prostredia, okrem iného, na základe informácií získaných z komunikácie v aplikácii Threema v mobilnom telefóne M. K. V odseku 5 uznesenia sú zároveň uvedené zistenia ohľadne ďalších sudcov okresného súdu.

Krajský súd v Bratislave po preskúmaní námietky zaujatosti a príloh k tomuto návrhu a aplikácii príslušných právnych predpisov citovaných v uznesení dospel k záveru, že v danom prípade je námietka zaujatosti postavená na poznatkoch (informáciách) získaných z aplikácie Threema, sudkyne K. B., D. C. a A. B. boli zadržané v rámci akcie Búrka a uvedeným osobám bolo vznesené obvinenie na základe výsledku vyšetrovania špeciálneho tímu, ktorý preveroval podozrenia z možných trestných činov sudcov a iných osôb z justičného prostredia okrem iného na základe informácií získaných v aplikácii Threema a výpovede sudcu S. Vo svetle všetkých verejne dostupných informácií, rešpektujúc prezumpciu nevinu, Krajský súd v Bratislave považoval za nevyhnutné eliminovanie akýchkoľvek legitímnych pochybností, týkajúcich sa možnej absencie neustrannosti a nezaujatosti zákonného sudcu, ktoré by mohli vzniknúť v súvislosti s rozhodovaním predmetného sporu. Obava z nedostatku neustrannosti sudkýň K. B., D. C. a A. B. je v danom prípade založená na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, a súd musí zohľadniť aj skutočnosť, že „v stávke“ je aj dôvera, ktorú súdy musia vzbudzovať u sporových strán ako aj vo verejnosti. S poukazom na uvedené skutočnosti Krajský súd v Bratislave vo vzťahu k sudkyniam K. B., D. C. a A. B., ktoré majú na základe právoplatných rozhodnutí disciplinárneho senátu dočasne pozastavený výkon funkcie, konštatoval, že v danom prípade je dôvod pre ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania sporovej veci, vedenej Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 28Cb/150/2017. Rovnako tak vo vzťahu k Z. M. D. dospel nadriadený súd k záveru, že s ohľadom na jej vyjadrenie k námietke zaujatosti uplatnenej intervenientom, v zmysle ktorej sa subjektívne cíti byť zaujatá z dôvodu, že sa osobne s intervenientom pozná, sa vyžaduje jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania predmetnej sporovej veci.

V nadväznosti na citované uznesenie Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 2Cob/100/2019-1063 zo dňa 19.10.2020 rozhodol, že rozsudok Okresného súdu Bratislava I č. k. 28Cb/150/2017-493 zo dňa 28.06.2018 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Dôvody zrušenia sú uvedené v odsekoch 13 až 16 citovaného uznesenia. Ako vyplýva z odôvodnenia, súd skúmal, či sú splnené procesné podmienky, za ktorých mohol súd prvej inštancie konať a rozhodnúť stým, že ide o jediný prípad, keď nie je odvolací súd viazaný odvolacími dôvodmi (§ 380 ods. 2 C.s.p.).

Záverom vo vyjadrení predsedníčky senátu 2Cob, ktorého je v súčasnosti jedinou stálou členkou (poddimenzovaný stav na obchodnom úseku), uviedla, že vzhľadom na obsiahlosť ústavnej sťažnosti a jej pracovnú vyťaženosť pri rozhodovacej činnosti, nie je možné reagovať na každý jeden argument sťažovateľa, preto sa vyjadrila len k podstatným otázkam a zotrváva na názore vyjadrenom v predmetných uzneseniach. Ďalej predsedníčka senátu zdôraznila, že o námietke zaujatosti senát rozhodol po uvážlivom posúdení, pričom vzal do úvahy, že takýto prípad nebol riešený judikatúrou a ide o bezprecedentnú situáciu. Senát samozrejme nemal na mysli, že sudkyne by mali byť vylúčené v každej veci, ktorú prejednávajú a rozhodli. Súd posudzoval námietku vo vzťahu k prejednávanej veci, t. j. predmetu sporu a stranám sporu. Súvis vidí v tom, že sudkyne boli obvinené na základe akcie Búrka, t. j. medializovaných informácií z Threemy, ktorá bola uznaná ako dôkaz vo viacerých konaniach a v prepisoch z Threemy sa výslovne spomína či už C. alebo strany sporu, respektíve R. (uvedené vyplýva z príloh pripojených k námietke). Senát taktiež netvrdil, že obvinenie K. B. súvisí konkrétne s predmetným sporom, ale ako už bolo uvedené, jej obvinenie a spojitosť s medializovanými informáciami môžu vzbudzovať pochybnosti o jej nestrannosti.».

II.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

7. Zúčastnená osoba, ktorou je E. M. ako jeden zo spoločníkov spoločnosti A., zastúpený advokátkou Mgr. Alicou Mendlovou, uviedla, že ústavnú sťažnosť sťažovateľov považuje za zmätočnú a nedôvodnú. V prvoinštančnom konaní, v ktorom rozhodovala K. B., boli neprípustným spôsobom porušené jeho procesné práva ako intervenienta na strane žalovaného, čo podľa jeho názoru potvrdzuje, že okresný súd rozhodol predčasne a na základe nedostatočne zisteného skutkového a právneho stavu, čo súčasne potvrdzuje zaujatosť súdu. Podľa názoru zúčastnenej osoby obava z nedostatku nestrannosti vylúčených sudkýň okresného súdu je založená na objektívnych, konkrétnych a závažných skutočnostiach vyplývajúcich z informácií získaných z aplikácie Threema a výpovede sudcu S., z ktorých vyplynuli podozrenia o manipulácii a ovplyvňovaní súdnych rozhodnutí, čo je okolnosť spôsobilá vzbudzovať nedôveru u sporových strán, a preto považuje obe napadnuté rozhodnutia za zákonné. V závere zúčastnená osoba poukázala na možné narušenie nestrannosti B. vyplývajúcej zo vzťahu k právnenému zástupcovi zúčastnenej osoby D. G., ktorý zastupoval M. v spore, v ktorom je B. podozrivá z úplatku, keď mala údajne na pokyn M. K. rozhodnúť v neprospech uvedenej banky.

II.3. Replika sťažovateľov:

8. Sťažovatelia vo svojej replike uviedli, že krajský súd vo svojom vyjadrení netvrdil, že bol preukázaný akýkoľvek pomer sudkyne K. B. k prejednávanej veci, stranám alebo ich zástupcom. Pokiaľ ide o posúdenie námietky zaujatosti vo vzťahu k prejednávanej veci, takýto vzťah podľa sťažovateľov neexistuje. Ak platí, že obvinenie sudkyne zadržanej v rámci akcie Búrka nesúviselo s prípadom C. (z obsahu komunikácie v aplikácii Threema žiadne

spojenie nevyplývalo), je nesporné, že nemohlo byť dôvodom jej vylúčenia v dotknutom konaní. Uznesenie o vylúčení však bolo odôvodnené len vzneseným obvinením a tým, že v stávke je dôvera súdov. V uznesení o námietke zaujatosti sa okrem toho neuvádzajú žiadne konkrétne skutočnosti vyplývajúce z Threemy. Pokiaľ teda vznesenie obvinenia menovaným sudkyňami a ani obsah komunikácie v aplikácii Threema nie sú dôvodom na vylúčenie sudcu z rozhodovania veci, ani spojenie týchto dôvodov nemôže byť dôvodom ich vylúčenia. Pokiaľ krajský súd pri rozhodovaní o zaujatosti mal v úmysle chrániť dôveryhodnosť súdnictva v očiach verejnosti a nechcel ponechať v platnosti rozhodnutia vydané obvinenou sudkyňou, aplikujúc teóriu zdania, tak ani túto teóriu nemožno vykladať bezbreho a nemôže slúžiť na vylúčenie sudcov bez existencie zákonných dôvodov. Ochrana dôvery v súdnictvo nemôže ísť na úkor sťažovateľov.

Sťažovatelia nesúhlasia ani s poukázaním krajského súdu na bezprecedentnú situáciu pri rozhodovaní o námietke zaujatosti, keďže o takú situáciu v danej veci nešlo a Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) už rozhodoval o mnohých obdobne odôvodnených námietkach proti sudcom, aplikoval teóriu zdania, avšak rozhodol štandardne, a teda pokiaľ nebol preukázaný žiadny konkrétny pomer sudcu k veci, námietkam nevyhovet. Sťažovatelia uviedli, že ak by sa mali aplikovať závery uvedené v napadnutých rozhodnutiach vždy rovnako, museli by byť zrušené všetky rozhodnutia vydané obvinenými sudkyňami posudzované v odvolacích konaniach.

Podľa sťažovateľov je odôvodnenie uznesenia o námietke zaujatosti nekonkrétne a vágne, nenaznačuje žiadnu relevantnú súvislosť, ktorá by charakterizovala vzťah medzi vylúčenou sudkyňou K. B. a právnou vecou sťažovateľov. Aplikácia Threema nemôže byť rozlišujúcim kritériom pre vylúčenie/nevylúčenie sudcu, pokiaľ nevypovedá o vzťahu sudcu k prejednávanej veci, stranám alebo ich zástupcom.

K vylúčeniu zákonnej sudkyne došlo podľa sťažovateľov pravdepodobne na základe úvahy krajského súdu, že ak mohol byť sudca ovplyvnený v prípade, kde mu bolo vznesené obvinenie, hypoteticky môže byť ovplyvnený aj v inom prípade. Takáto úvaha je však abstraktná.

Sťažovatelia tiež poukázali aj na porušenie zásady kontradiktórnosti konania, keďže im nebolo umožnené vyjadriť sa k vznesenej námietke zaujatosti intervenientom, ktorý uvedenú skutočnosť neuviedol v odvolaní proti rozsudku okresného súdu. Napokon išlo o rozhodujúcu otázku, na základe ktorej bolo rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušené.

K vyjadreniu zúčastnenej osoby sťažovatelia konštatovali, že neuviedla žiadnu konkrétnu súvislosť medzi trestným stíhaním a obvinením K. B.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na súdnu ochranu, práva na spravodlivé súdne konanie a základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi je založená na ich tvrdení o nezákonnosti, svojvoľnosti a neodôvodnenosti uznesenia o námietke zaujatosti a vzhľadom na dôvod zrušenia rozsudku okresného súdu krajským súdom na základe odvolacieho dôvodu (vo veci rozhodoval vylúčený sudca), ktorý nebol vôbec daný, aj arbitrárnosti uznesenia o odvolaní.

10. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného

hládiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

11. Vo svojej judikatúre ústavný súd konštantne zdôrazňuje, že obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorého judikatúru ústavný súd pri svojom rozhodovaní už tradične zohľadňuje, nestrannosť definoval vo veci Piersack v. Belgicko, rozsudok ESLP č. 8692/79 z 1. októbra 1982 ako absenciu predsudku alebo zaujatosti.

12. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

13. Ústavný súd si je vedomý svojej judikatúry, v ktorej opakovane vyslovil, že rozhodovanie o námietke zaujatosti sudcu je rozhodovaním o procesnej otázke a je nezávislým od rozhodovania súdu v merite veci. Vzhľadom na judikatúru všeobecných súdov, v zmysle ktorej je rozhodnutie v merite veci vylúčeným sudcom (nielen v zmysle sudcu, ktorý bol vylúčený rozhodnutím všeobecného súdu) dôvodom na využitie mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 420 písm. e) CSP, ústavný súd poväčšine v prípadoch, ak má byť predmetom ústavného prieskumu rozhodnutie, ktorým sa rozhodlo o námietke zaujatosti sťažovateľa, vyslovuje nedostatok svojej právomoci na preskúmanie takého rozhodnutia, prípadne neprípustnosť ústavnej sťažnosti z dôvodu nevyčerpania dostupných prostriedkov nápravy.

14. Vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci považoval ústavný súd za potrebné podrobiť namietané uznesenie o námietke zaujatosti ústavnej kontrole a odstrániť jeho prípadný nepriaznivý dopad na základné práva sťažovateľov už v tomto štádiu konania. Ochrana ústavnosti má byť, ak je to procesne možné, rýchla, účinná a hospodárna, a preto je žiaduce, aby sa otázky nestrannosti súdu a sudcu vyriešili už v tomto štádiu konania a nečakalo sa až na prípadné dovolacie konanie a jemu predchádzajúce ďalšie odvolacie konanie v danej veci. Táto požiadavka je navyše kumulovaná podstatnou okolnosťou, že rozhodnutie iného prvoinštančného sudcu v novom konaní (v priamej vecnej súvislosti vyvolané napadnutým uznesením krajského súdu o odvolaní) by bolo podstatnou chybou oboch napadnutých uznesení krajského súdu kontaminované len nepriamo, čo vyvoláva aktuálnosť prieskumu ústavného súdu v tomto prípade (k tomu pozri aj bod 26 odôvodnenia nálezu).

15. Ústavný súd sa oboznámil s obsahom uznesenia o námietke zaujatosti, a to najmä s odôvodnením vzťahujúcim sa na prvý výrok napadnutého uznesenia, ktorým krajský súd z konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 Cb 150/2017 vylúčil sudkyne K. B., D. C., A. B. a Z. M. D. Vo výroku II uznesenia o námietke zaujatosti sú vymenovaní sudcovia okresného súdu (všetci ostatní), ktorých krajský súd z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 Cb 150/2017 nevylúčil. Krajský súd z konania vylúčil už menované sudkyne na základe námietky zaujatosti vznesenej intervenientom na strane žalovaného (zúčastnená osoba v konaní pred ústavným súdom) proti všetkým sudcom

okresného súdu a tiež proti senátu krajského súdu „2 Cob“. Najvyšší súd vo vzťahu k namietanej zaujatosti sudcov krajského súdu rozhodol uznesením č. k. 4 Ndob 5/2020 z 8. apríla 2020 tak, že namietaných sudcov z prejednávania a rozhodovania veci vedenej krajským súdom pod sp. zn. 2 Cob 100/2019 nevytlúčil. Krajský súd, poukazujúc na judikatúru ESLP a judikatúru ústavného súdu, vychádzal z námietky zaujatosti postavenej na poznatkoch získaných z aplikácie Threema a zo skutočnosti, že sudkyniam K. B., D. C. a A. B. zadržaným v rámci akcie Búrka bolo vznesené obvinenie na základe vyšetrovania špeciálneho tímu. Krajský súd konštatoval, že rešpektuje prezumpciu neviny, no s cieľom eliminovania akýchkoľvek pochybností týkajúcich sa možnej absencie neustrannosti a nezaujatosti zákonného sudcu dospel k záveru, že obava z nedostatku ich neustrannosti je založená na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Krajský súd zohľadnil aj skutočnosť, že v stávke je dôvera súdnictva u sporových strán, ako aj dôvera verejnosti. Krajský súd na základe uvedeného konštatoval že vo vzťahu k sudkyniam K. B., D. C. a A. B., ktoré majú na základe právoplatných rozhodnutí disciplinárneho senátu dočasne pozastavený výkon funkcie, je daný dôvod na ich vylúčenie. Vo vzťahu k vylúčenej sudkyni Z. M. D. krajský súd konštatoval dôvod jej vylúčenia pre jej osobnú známosť s intervenientom. Ostatných sudcov okresného súdu krajský súd z konania vo veci vedenej pod sp. zn. 28 Cb 150/2017 nevytlúčil pre absenciu akéhokoľvek objektívne existujúceho zákonného dôvodu na ich vylúčenie.

16. Následne krajský súd uznesením o odvolaní zrušil rozsudok okresného súdu, vychádzajúc z potreby skúmania procesných podmienok, ktorých splnenie je povinný skúmať kedykoľvek počas konania. Keďže uznesením o námietke zaujatosti krajský súd rozhodol o vylúčení sudkyne K. B., ktorá vo veci rozhodla rozsudkom okresného súdu č. k. 28 Cb 150/2017 z 28. júna 2018, dospel odvolací súd k záveru, že ide o nedostatok procesnej podmienky na strane súdu (rozhodoval vylúčený sudca), a preto jediným spôsobom nápravy bolo zrušenie rozhodnutia a vrátenie veci okresnému súdu na opätovné prejednanie veci v ústavne vyhovujúcom obsadení súdu. Krajský súd teda nepristúpil k preskúmaniu odvolacích dôvodov uplatnených intervenientom.

17. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že dôvodom na vylúčenie sudcu podľa § 49 ods. 1 CSP je jeho konkrétny a individualizovaný pomer k sporu, stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní. Kritériom vylúčenia je buď osobná zaujatosť sudcu (subjektívny test nezaujatosti), alebo objektívna okolnosť spôsobilá vyvolať u vonkajšieho neustranného pozorovateľa pochybnosť o nezaujatosti sudcu (objektívny test nezaujatosti), avšak vždy v intenciách pomeru definovaného v predchádzajúcej vete.

18. Z pohľadu objektívneho testu nezaujatosti nie je v konaní o odvolaní alebo dovolaní dôvodom na zrušenie rozhodnutia pre rozhodovanie vylúčeným sudcom vznesenie obvinenia alebo odsúdenie týkajúce sa výkonu funkcie sudcu v inej veci, než o ktorej sa má rozhodnúť, pokiaľ nie sú vo vzťahu k preskúmvanej veci preukázané konkrétne vecné alebo personálne súvislosti relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

19. Takému záveru zodpovedá aj znenie § 397 písm. c) CSP, keď dôvodom prípustnosti žaloby o obnovu konania je rozhodnutie v neprospech strany v dôsledku trestného činu sudcu, čo platí len pre rozhodnutie v konkrétnej veci. Deformáciu rozhodovania teda zákon automaticky neprezumuje vo vzťahu k rozhodnutiam (veciam) nedotknutým odsudzujúcim rozsudkom vyhláseným pre trestný čin sudcu.

20. Iné než individuálne a konkrétne posúdenie dotknutej otázky môže znevýhodniť úspešnú protistranu v spore vyvolaním zrušenia rozhodnutia v odvolacom alebo dovolacom konaní a spôsobiť tak porušenie jej práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1

listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, k čomu v posudzovanom prípade došlo. Externé (hoci inak pochopiteľné) pochybnosti o výkone funkcie sudcu aj v širších súvislostiach než pokrytých (dočasne) jeho obvinením a (finálne) jeho odsúdením na uvedenom závere v kontexte ústavne konformnej (čl. 2 ods. 2 ústavy) interpretácie zákona (Civilného sporového poriadku) súdom nemôžu nič zmeniť.

21. Krajský súd uznesenie o námietke zaujatosti v jeho relevantnej časti neodôvodnil ústavne konformnými dôvodmi zodpovedajúcimi reáliám dotknutého konania. Inými slovami, z predmetného uznesenia krajského súdu nevyplývajú žiadne zákonné dôvody, na základe ktorých krajský súd dospel k rozhodnutiu o vylúčení konkrétnych troch sudkýň okresného súdu, ktoré by sa týkali prejednávanej veci. Na tento záver nemá relevantný vplyv trestné sťažovanie sudkyne okresného súdu, ktorou vyhlásený rozsudok je predmetom odvolacieho konania, keďže jej trestné sťažovanie sa týka inej veci (aj bez ohľadu na to, že je v aktuálnom štádiu pokryté prezumpciou nevinu). To platí bez ohľadu na aktuálnosť, avšak pre predmetné konanie mimoprocesnú okolnosť problematiky korupcie verejných činiteľov.

22. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením o námietke zaujatosti bolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

23. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľov na zrušenie uznesenia o námietke zaujatosti a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2 v prvej kasačnej časti), a to v nevyhnutnom rozsahu týkajúcom sa prejednávanej veci, a teda dotknutej sudkyne (v kontexte predmetu konania o ústavnej sťažnosti). Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

24. Sťažovatelia tiež navrhli, aby ústavný súd vyslovil porušenie nimi označených práv uznesením o odvolaní a predmetné rozhodnutie zrušil.

25. Osobitosť prerokovanej veci spočíva aj v tom, že predmetom ústavnej sťažnosti je aj zrušujúce rozhodnutie odvolacieho súdu. Ústavný súd pritom v konaniach o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmava len také právoplatné rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej skončilo. V konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ešte stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010).

26. Ústavný súd vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky z tejto zásady. Išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením celého konania vo veci samej bolo ústavnou sťažnosťou napadnuté právoplatné rozhodnutie, ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky však je, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv alebo slobôd sťažovateľa garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou, ako aj to, že námietka ich porušenia sa musí vzťahovať výlučne na dané štádium konania a nebude môcť byť uplatnená neskôr (IV. ÚS 195/2010). Prípadmi hodnými odlišného prístupu sú najmä prípady takých rozhodnutí odvolacieho súdu, v ktorých tento porušil základné právo sťažovateľa ústavnoprocesného charakteru, a to z toho dôvodu, že v takom prípade

odmietnutím preskúmania ústavnosti postupu odvolacieho súdu a napravenia jeho pochybenia tohto druhu by bol sťažovateľ vystavený v súdnom konaní na súde prvej inštancie (viazanom právnym názorom odvolacieho súdu vysloveným v konaní, ktoré bolo poznačené porušením ústavnoprocených práv jeho účastníka), ako aj v ďalšom opravnom konaní neprimeranému a len obťažne odstrániteľnému znevýhodneniu.

27. Vzhľadom na právne závery ústavného súdu (body 17 až 22 tohto nálezu), teda posúdenie rozhodnutia krajského súdu o vylúčení sudkyň okresného súdu (vrátane sudkyne, ktorá rozhodovala v predmetnej veci rozsudkom) z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 Cb 150/2017 ako arbitrárneho a z hľadiska ústavného neudržateľného rozhodnutia, ústavný súd pristúpil aj k posúdeniu ústavnej konformnosti uznesenia o odvolaní, na základe ktorého bol zrušený rozsudok okresného súdu a ktoré bolo založené na jedinom dôvode, že vo veci rozhodovala vylúčená sudkyňa.

28. Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na neexistenciu krajským súdom prezentovaného zákonného dôvodu na vylúčenie dotknutej sudkyne neboli splnené ani podmienky pre zrušenie rozsudku okresného súdu uznesením o odvolaní, čím sa toto rozhodnutie stalo ústavne neudržateľným, a teda porušujúcim označené práva sťažovateľov (bod 1 výroku). Ústavný súd preto posúdil ako nevyhnutné, aby vyhovel aj návrhu sťažovateľov na zrušenie uznesenia o odvolaní (bod 2 výroku v jeho druhej kasačnej časti), pričom návrh sťažovateľov na rozhodnutie o ústavnej sťažnosti ústavný súd vyhodnotil podľa jeho obsahu, teda ako podaný v rozsahu bodu 2 výroku nálezu (teda v rozsahu, ktorý sa týka sťažovateľmi namietaného porušenia práv v predmetnom konaní).

29. Vzhľadom na už uvedené závery ústavný súd nepovažoval za účelné zaoberať sa ostatnou argumentáciou sťažovateľov týkajúcou sa namietaného porušenia princípu kontradiktórnosti konania, ako i nesprávneho posúdenia nestrannosti sudcu ako procesnej podmienky konania.

30. Ústavný súd tiež vyhodnotil ako bezpredmetnú námietku zúčastnenej osoby spočívajúcu v závažnom procesnom pochybení zákonnej sudkyne počas konania na okresnom súde, ako i možné narušenie jej nestrannosti týkajúcej sa osoby jej právneho zástupcu (ktoré sama označila ako irelevantné, pozn.), ktorá nebola predmetom skúmania krajského súdu, ktorý svoje rozhodnutie o vylúčení zákonnej sudkyne z prejednávania a rozhodovania veci založil na úplne odlišných dôvodoch (pozri bod 15 odôvodnenia nálezu).

IV.

Trovy konania

31. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 095,77 eur s daňou z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“).

32. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 13 ods. 2). Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je v sume 90,59 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,87 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku krajského súdu a zúčastnenej osoby) v celkovej výške 913,14 eur, čo po zvýšení o DPH predstavuje sumu 1 095,77 eur.

33. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.